

Ruokaviraston raportti

Eläinten merkinnän ja rekisteröinnin valvonta 2021

RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Päiväys:	28.6.2022
Asianumero:	6500/00.01.02.00.01/2021
	Ruokavirasto
Linja, osasto ja/tai yksikkö:	Eläinten hyvinvoinnin ja tunnistamisen yksikkö
Hyväksyjä:	Jaana Mikkola
Laatija/laatijat:	Anne Ojala, Iina Valkeisenmäki, Sanna Varjus, Terhi Jääskeläinen, Marjaana Spets
Lisätietoja:	Anne Ojala, Marjaana Spets, Sanna Varjus, Terhi Jääskeläinen

SISÄLLYSLUETTELO

1 ARVIO VALVONNAN VAIKUTTAVUUDEN TOTEUTUMISESTA	3
2 VALVONTASUUNNITELMIEN TOTEUTUMINEN	3
3 TOIMINNAN JA TUOTTEIDEN SÄÄNNÖSTENMUKAISUUS	5
3.1 Todetut puutteet ja niiden yleisyys.....	5
3.2 Puutteiden analyysi.....	6
3.3 Jälkitarkastusten tulokset.....	10
3.4 Täydentävät ehdot	10
4 AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE	14
5 ENNALTAEHKÄISEVÄT JA KORJAAVAT TOIMENPITEET	15
5.1 Toimijoiden säädöstentuntemuksen varmistaminen	15
5.2 Toimijoille annetut seuraamukset ja puutteiden korjaavien toimenpiteiden varmistaminen	17
5.3 Valvontajärjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet	19
6 VALVONNAN RESURSSIT	20
7 MUUTOKSET SEURAAVIEN VUOSIEN VALVONTAAN	20

1 ARVIO VALVONNAN VAIKUTTAVUUDEN TOTEUTUMISESTA

Eläinten merkinnän ja rekisteröinnin tavoitteena on seurata eläimistä peräisin olevan elintarvikkeen kulkua tuotantoketjun alusta loppuun. Jotta kuluttaja voi vakuuttua tuotteen turvallisuudesta, elintarviketuotannon on oltava läpinäkyvää ja tuote on voitava jäljittää lähtöpisteeseensä asti. Myös mahdollisen eläintaudin puhjetessa on oleellista tietää, missä kukin eläin on ollut, jotta todennäköisesti tartunnan saaneet eläimet voidaan jäljittää ja erotella muista eläimistä. Eläinten jäljitettävyyden varmistamiseksi tuotantoeläimet on merkittävä luotettavasti ja kattavasti, niiden pitopaikoista on pidettävä ajantasaista rekisteriä ja eläinten siirrot pitopaikkojen välillä sekä niiden syntymät ja kuolemat tulee merkitä rekistereihin ja pitopaikkojen kirjanpitoon eli eläinluetteloihin vaatimusten mukaisesti.

Kansallisessa valvontasuunnitelmassa on eläinten merkinnän ja rekisteröinnin valvonnan tuloksellisuutta mittaavaksi vaikuttavuusindikaattoritavoitteeksi asetettu, että tuotantoeläinten merkitsemiseen ja rekisteröintiin liittyvässä perusvalvonnassa säädöksiä noudattaneiden tilojen osuus olisi vähintään 65 %. Viime vuonna eläinten merkinnän ja rekisteröinnin valvonnoissa 26 %:lla valvotuista pitopaikoissa ei todettu mitään puutteita, joten tuon tavoitteen saavuttamisesta jäätiin selkeästi.

Valvonnalle asetetut määrälliset tavoitteet saavutettiin myös vuonna 2021. Valvonnan vähimmäisvelvoite 3 % saavutettiin kaikkien otantatarkastuksilla valvottavien eläinlajien (naudat, siat sekä lampaat ja vuohet) osalta. Pääosa otantavalvonnoista tehtiin riskianalyysiin perustuen, painottaen useita eri tekijöitä. Lisäksi satunnaisotannalla varmistettiin, että kaikilla eläintenpitäjillä oli mahdollisuus joutua valvontaan. Kuten edellisenäkin vuonna, koronatilanteen vuoksi kaikista tarkastuskäynneistä sallittiin ilmoitettavan ennakolta.

Eläinten merkinnän ja rekisteröinnin tehokkaalla valvonnalla pystyttiin osaltaan turvaamaan elintarviketurvallisuutta varmistamalla eläinten jäljitettävyyden toteutumista elintarviketjetjussa myös poikkeusvuoden aikana.

2 VALVONTASUUNNITELMIEN TOTEUTUMINEN

Eläinten merkinnän ja rekisteröinnin perusvalvonnan, sekä eläinten merkinnän ja rekisteröinnin täydentävien ehtojen otantavalvonnan vuosittainen valvontavelvoite on vähintään 3 % kaikista nauta-, sika- sekä lammas- ja vuohieläinten pitäjistä. Lammas- ja vuohieläinten valvonnalle on lisäksi määritelty eläinmäärään perustuva valvontavelvoite; vuosittain on valvottava vähintään 5 % eläinkannasta.

Vuoden 2021 valvontavelvoitteet täyttyivät; eläinten merkinnän ja rekisteröinnin valvonta suoritettiin 745 tilalla, joilla valvottiin yhteensä 872 eläinten pitopaikkaa. Ruokaviraston tekemällä keskitetyllä otannalla satunnaisesti ja riskiperusteisesti valvottavaksi valituista tiloista 19 jätettiin kuitenkin valvomatta, sillä ne olivat lopettaneet eläintenpidon aiemmin valvontavuoden aikana tai valvonta oli suoritettu muun valvonnan yhteydessä. 6.4.2022

mennessä valvonnoista oli keskeneräisiä vielä 56 kpl. Käytännössä nämä tapaukset ovat sellaisia valvontoja, joissa on tehtäväksi määrätty jälkitarkastus vielä tekemättä.

Myös otantatiloilla tehtäviä eläinten merkinnän ja rekisteröinnin *täydentävien ehtojen* valvontoja tehtiin lähes sama määrä kuin edellisenä vuonna (v. 2020: 410 kpl, v. 2021: 406 kpl) (Taulukko 1).

Tukia hakeneiden eläintilojen kokonaismäärä on vähentynyt tasaisesti vuosittain. Vuonna 2014 tukia hakeneita nauta-, sika-, sekä lammas- ja vuohitiloja oli yhteensä 15170 kpl ja vuonna 2021 enää 10839 kpl. Selkeintä muutos oli nautatilojen määrässä; vuonna 2020 tukia hakevia nautatiloja oli 9420 ja vuonna 2021 512 tilaa vähemmän eli 8908.

Eläinten merkinnän ja rekisteröinnin täydentävien ehtojen valvonnoista raportoidaan vuosittain komissiolle yhdessä muiden täydentävien ehtojen valvontojen kanssa. Valvontamäärät ja tulokset raportoidaan vain niiden tilojen osalta, jotka ovat hakeneet EU:n suoria maataloustukia tai maaseudun kehittämistukia. Tämä selittää eron valvottujen tilojen määrässä perusvalvonnan ja täydentävien ehtojen valvonnan välillä. Vuoden 2021 tulosten lopullinen raportointi tapahtuu kesällä 2022.

Taulukko 1. Tilamäärät sekä valvotut tilat eläinlajeittain 2021

	Tiloja yhteensä	Maataloustukien hakijat	Valvotut tilat			
			Perusvalvonta (sisältää täyd. ehdot)		Täydentävät ehdot, otantavalvonnat	
	lkm	lkm	lkm	%	lkm	%
Naudat	9497	8908	490	5 %	320	3 %
Siat	1188	961	37	3 %	34	3 %
Lampaat ja vuohet	4702	970	218	4 %	52	5 %
Yhteensä	15387	10839	745	4 %	406	3 %

Ruokavirasto seuraa eläinten merkinnän ja rekisteröinnin valvontoja, valvontojen etenemistä sekä valvontatuloksia koko maan tasolla. Lisäksi kunkin ELY- keskuksen on seurattava omalla alueellaan valvontojen etenemistä ja huolehdittava valvontojen loppuun saattamisesta ajallaan.

Hevoseläinten merkintää ja rekisteröintiä koskevan lainsäädännön vaatimusten noudattamista valvottiin muun hevoseläimiin kohdistuvan valvonnan yhteydessä. Hevosten tunnistamiseen liittyvät perusvaatimukset tarkastetaan hevosten eläinsuojeluvalvonnan yhteydessä eläinsuojelutarkastuslomakkeeseen ja -ohjeeseen sisällytetyn erillisen osion mukaisesti. Hevosten tunnistusasiakirjojen säilytystä, saatavuutta ja merkintöjä on valvottu myös eläinten lääkitsemisvalvonnan yhteydessä. Hevosten tunnistamista koskevan lainsäädännön mukaan hevosen tunnistusasiakirjan eli ns. hevospassin tulee olla aina ajan tasalla ja sijaita siellä missä hevonenkin, jotta mm. lääkitsemistä koskevat tiedot voidaan merkitä passiin elintarviketurvallisuuden varmistamiseksi.

3 TOIMINNAN JA TUOTTEIDEN SÄÄNNÖSTENMUKAISUUS

3.1 Todetut puutteet ja niiden yleisyys

Eläinten merkinnässä ja rekisteröinnissä perusvalvonnan havainnot jaetaan neljään eri luokkaan: 1) kunnossa 2) lieviä puutteita, 3) vakavia puutteita korkeintaan 20 %:lla eläimistä ja 4) vakavia puutteita yli 20 %:lla eläimistä. Jokainen tilan pitopaikka valvotaan erikseen. Uutena asiana vuonna 2021 nauta- sekä lammas- ja vuohieläinten valvontakohtaisessa kokonaistuloksessa otettiin huomioon myös rekisteri-ilmoitusten ilmoitusajkojen noudattamisen tilanne (ilmoitusviiveet). Tässä raportissa valvonnan havainnot on esitetty jälkitarkastusten tuloksia lukuun ottamatta pitopaikkatasolla, jolloin tulokset ovat vertailukelpoisia edellisen vuoden tuloksiin.

Vuonna 2021 eläinten merkinnässä ja rekisteröinnissä todettiin eri asteisia puutteita yhteensä 74 %:lla kaikista valvotuista pitopaikoista (645/872). Jälkitarkastusten tuloksia tarkastellaan erikseen kohdassa 3.3.

Taulukko 2. Eläinten merkinnän ja rekisteröinnin perustarkastusten pitopaikkakohtaiset havainnot 2021

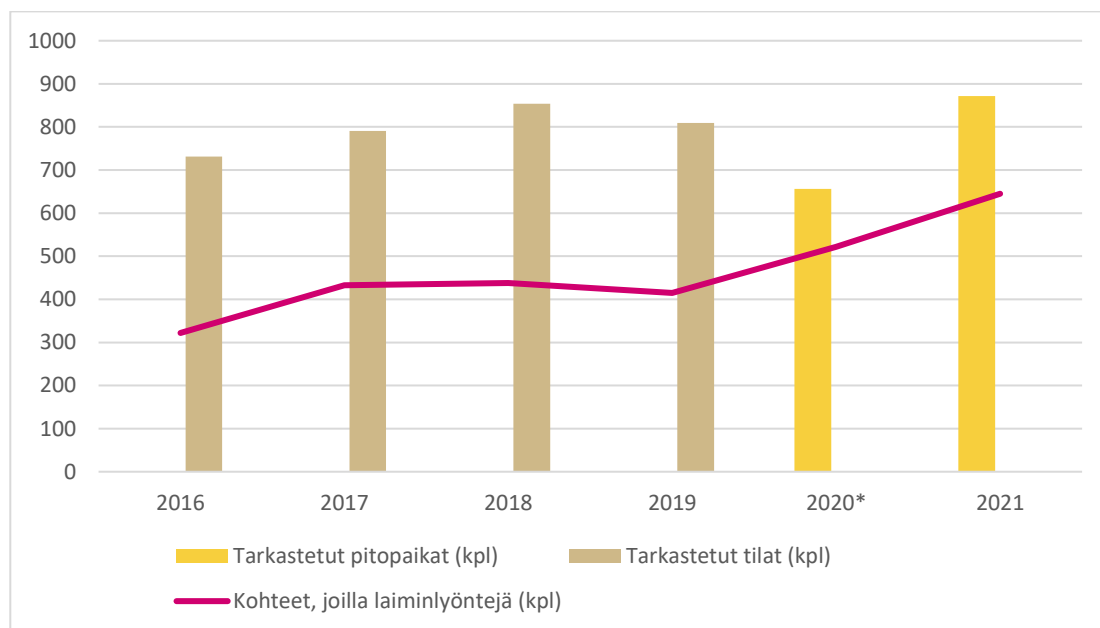
	Havainto								Yhteensä, kpl
	1 kunnossa		2 lievä puute		3 vakava puute ≤ 20 % eläimistä		4 vakava puute ≥ 20 % eläimistä		
Naudat	141	25 %	194	35 %	125	22 %	98	18 %	558
Siat	30	65 %	12	26 %	4	9 %	0	0 %	46
Lampaat ja vuoheet	56	21 %	75	28 %	30	11 %	107	40 %	268
Yhteensä	227		281		159		205		872

Hevosten merkinnän ja rekisteröinnin valvontaa tehdään useimmiten muun valvonnan, kuten eläinsuojelutarkastusten yhteydessä. Hevosten merkinnän ja rekisteröinnin valvonnan kokonaismäärästä ja havainnoista ei ole tarkempaa tietoa saatavana soveltuvan tietojärjestelmän puuttumisen takia. Lukumäärätietoa hevosten tunnistusasiakirjojen saatavuudesta hevosen pitopaikassa on kerätty myös hevostallien lääkitsemisvalvonnan yhteydessä. Lääkitsemisvalvontaa on tehty pääosin ammattimaista tai muutoin laajamittaista hevostenpitoa harjoittavilla talleilla. Vuoden aikana tarkastettiin 95 tallia, joista 69 tallilla (73 %) suurin osa eli yli 90 % passeista oli esitettävissä tarkastuksen yhteydessä. Lukema on yhteneväinen vuosien 2020 ja 2019 havaintojen kanssa. 22 tallilla (23 % tarkastetuista talleista) merkittävä osa eli yli 90 % hevospasseista ei ollut esitettävissä tarkastuksen yhteydessä, joten parannettavaa riittää edelleen. Aiempien vuosien raportointien osalta on huomioitava, että vuoden 2021 tulosten tilastoinnissa passien saatavilla olon arviointikriteerejä tarkistettiin, ja aiempien vuosien valvontatulokset on myös laskettu vastaavasti uudelleen.

3.2 Puutteiden analyysi

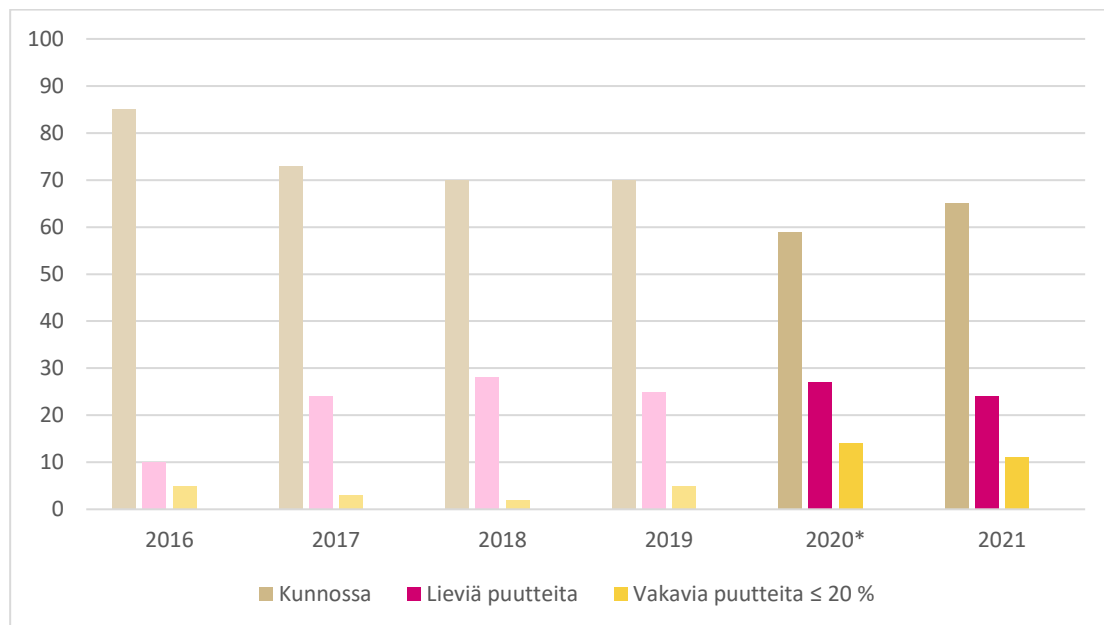
Eläinten merkinnän ja rekisteröinnin valvonnoissa havaittiin puutteita 74 %:ssa valvotuista pitopaikoista. Valvonnan tuloksissa on havaittavissa eläinlajikohtaisia eroja. Siolla todettiin valvonnoissa melko vähän vakavia puutteita, kun taas lampailla ja vuohilla sekä naudoilla vakavien puutteiden osuus oli huomattava. Vuoden 2021 valvontatietojen tallennuksessa otettiin yksilöeläinten valvonnoissa käyttöön uusi, maataloushallinnon Tukisovelluksen osana toimiva eläinvalvontasovellus. Sovelluksen rakenteellisen logiikan takia tarkempia eläinlajikohtaisia puutehavaintoja ei pystytty koostamaan tietokannasta tämän raportin valmistumishetken mennessä.

Kaavio 1. Tarkastettujen tilojen (2016-2019) ja pitopaikkojen (2020-2021) ja sekä niiden kohteiden lukumäärä, joilla havaittiin laiminlyöntejä. (*Raportointitapaa muutettu vuonna 2020)

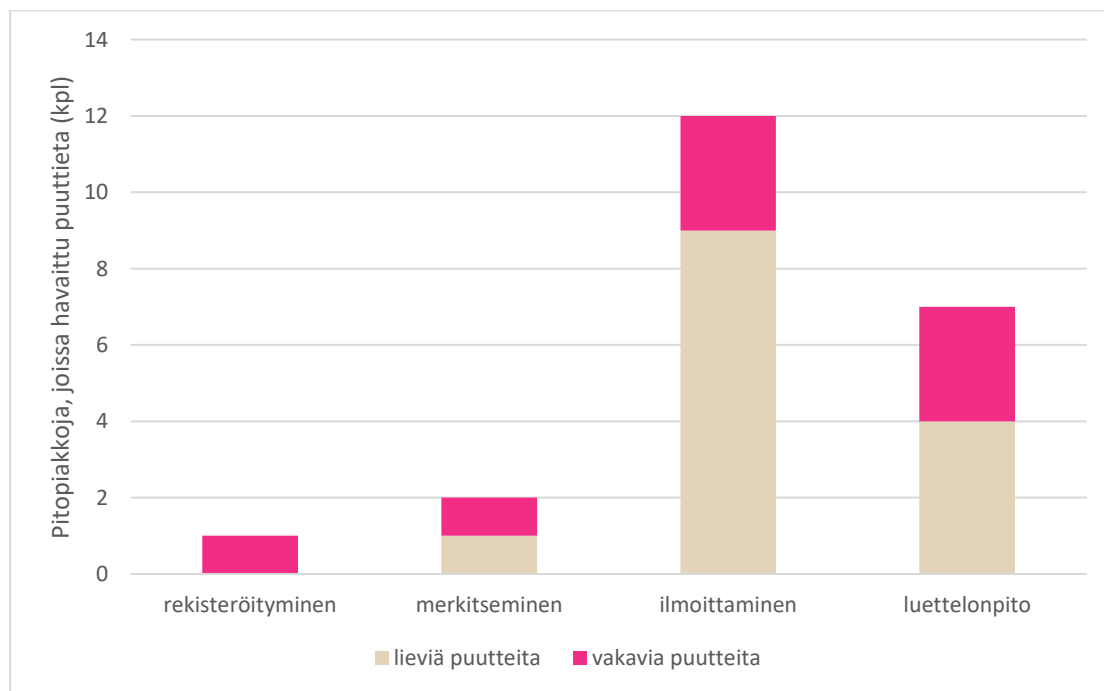

Siat

Merkinnän ja rekisteröinnin valvonnoissa havaittiin puutteita 35 %:ssa valvotuista sikojen pitopaikoista (Kaavio 2). Havaitut puutteet olivat pääsääntöisesti lieviä. Vakavia puutteita on otantavalvonnoissa havaittu vuosittain vain yksittäisillä sikatiloilla. On kuitenkin huomattava, että sikatilojen osalta pienetkin muutokset havaittujen puutteiden määrässä näkyvät heti suhteessa suurempina prosentuaalisina muutoksina johtuen havaittujen puutteiden vähäisistä lukumääristä. Vakavimmat puutteet sikatilojen valvonnoissa ovat tulleet ilmi otantavalvontojen ulkopuolisten ns. laajennusvalvontojen kautta.

Kaavio 2. Siat; valvonnan havaintojen jakautuminen 2016-2021, % valvotuista pitopaikoista (*Raportointitapaa muutettu).

Yleisimmät sikatilojen valvonnassa todetut puutteet liittyivät siihen, että rekisteriin tehdyt ilmoitukset eivät täysin vastanneet tarkastuksessa pitopaikan kirjanpidosta ja tositteista tarkastettuja tietoja. Yksittäisissä tapauksissa tehtiin myös selvästi harvinaisempia valvontahavaintoja eli todettiin puutteita eläinten merkitsemisessä ja eläintenpidon ja pitopaikkojen rekisteröimisessä eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteriin.

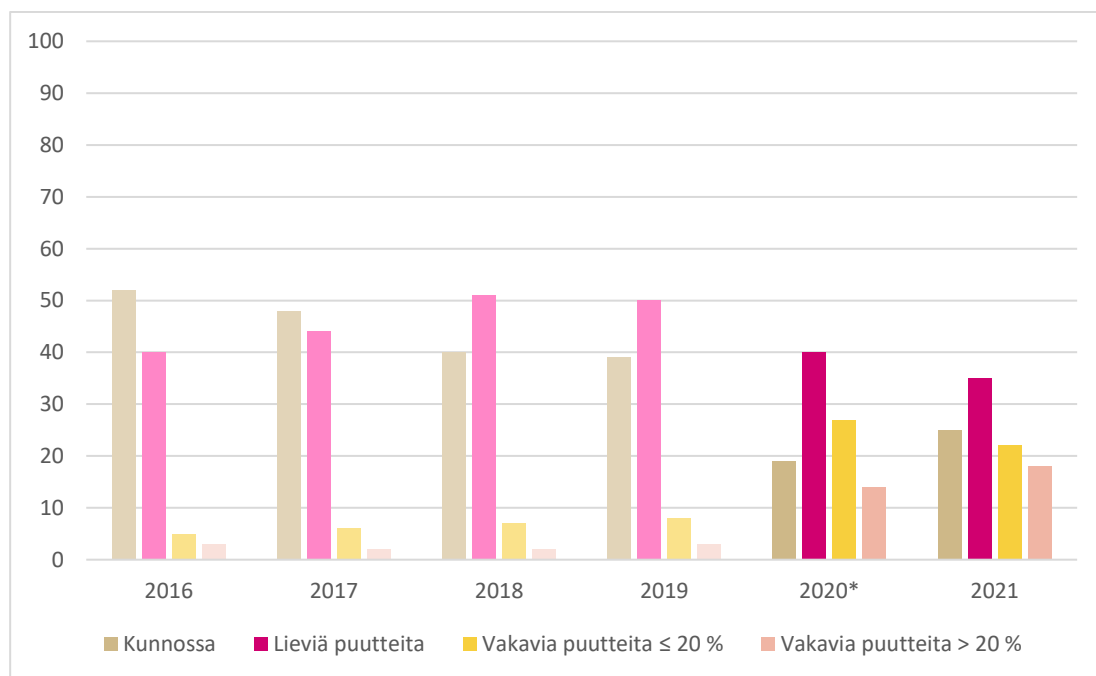
Kaavio 3. Siat; valvonnassa todettujen puutteiden jakautuminen vuonna 2021.

Naudat

Kaikista tarkastetuista nautatiloista 75 %:lla pitopaikoista havaittiin eriasteisia epäkohtia eläinten merkinnässä ja rekisteröinnissä (Kaavio 4). Niiden tarkastettujen pitopaikkojen osuus, joissa havaittiin vakavia puutteita, oli sama kuin edellisenä vuonna. Huonoimpaan luokkaan (vakavia puutteita yli 20 %:lla pitopaikan eläimistä) kuuluvien kohteiden osuus (18 %) oli hieman suurempi kuin edellisenä vuonna (14 %). Kunnossa olevaksi todettiin 25 % pitopaikoista, joka puolestaan on edellisvuotta (19 %) selvästi suurempi osuus.

Satunnaisesti valvontaan valituista pitopaikoista puutteita havaittiin 61 %:ssa. Vakaviksi puutteet luokiteltiin joka viidennessä ja huonoimpaan luokkaan (vakavia puutteita yli 20 %:lla pitopaikan eläimistä) kuului 4 % tarkastuskohteista. Eläinten merkinnän ja rekisteröinnin todettiin olevan täysin kunnossa 39 %:ssa pitopaikoista. Satunnaisesti tarkastettiin yhteensä 92 nautojen pitopaikkaa.

Kaavio 4. Naudat; valvonnan havaintojen jakautuminen 2016-2021, % valvotuista pitopaikoista. (*Raportointitapaa muutettu)

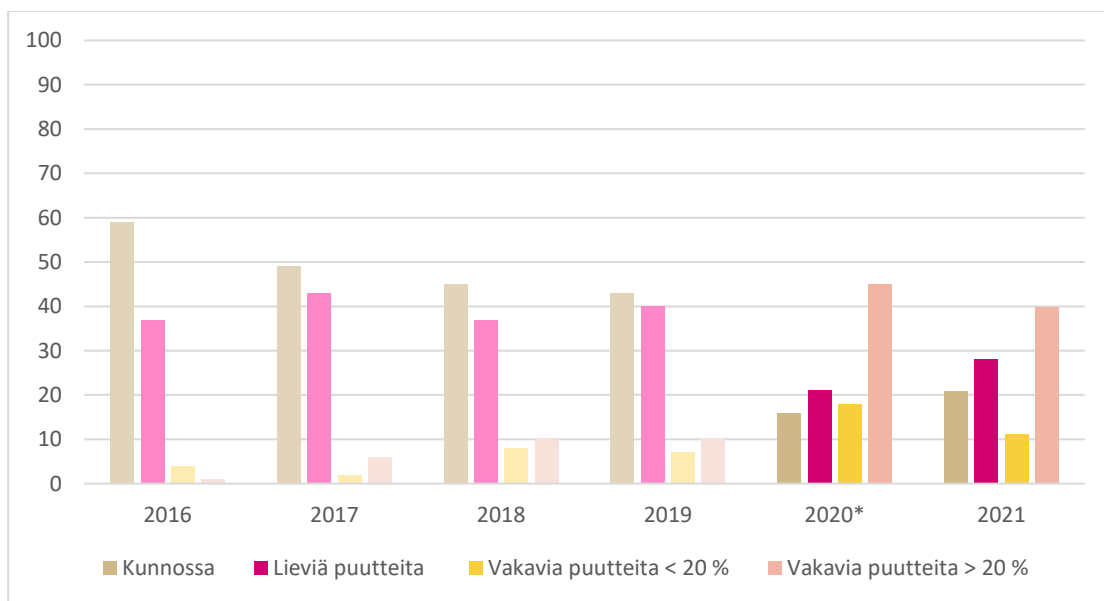

Lampaat ja vuohet

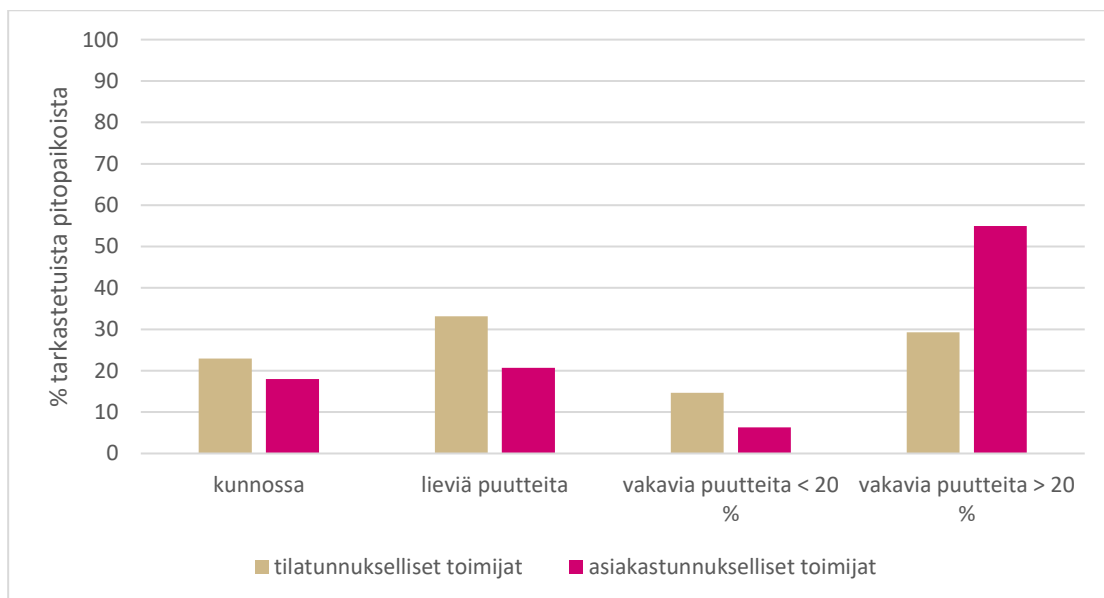
Lammas- ja vuohieläinten pitopaikkoja valvottiin merkittävästi edellisvuotta enemmän. Epäkohtia eläinten merkitsemisen ja rekisteröinnin vaatimuksissa havaittiin 79 prosentissa kaikista valvotuista pitopaikoista. Myös vakavien puutteiden osuus on huomattava; niitä todettiin yhteensä puolessa kaikista valvotuista pitopaikoista. Vakaviksi luokiteltavat puutteet ovat yleisempiä asiakastunnuksellisten (ei eläintukia saavien) toimijoiden keskuudessa. Tarkastetuista asiakastunnuksellisten pitopaikoista 61 %:ssa todettiin vakavia puutteita eläinten merkitsemiseen ja rekisteröintiin liittyvissä vaatimuksissa. Tilatunnuksellisilla toimijoilla vastaava osuus oli 44 %. Ne eläimet, jotka on rekisteröity asiakastunnuksille, ovat eläinperusteisten viljelijätukijärjestelmien ulkopuolella, eli ovat pääasiassa lemmikki- ja harraste-eläimiä.

Satunnaisotannalla valvottiin vuoden aikana 23 toimijan 27 pitopaikkaa, eli näiden osuus on kaikista valvotuista pitopaikoista verrattain pieni. Eri asteisia puutteita lammas- ja vuohieläinten merkitsemisen ja rekisteröinnin vaatimuksissa raportoitiin 78 %:ssa satunnaisesti tarkastetuista pitopaikoista. Vakaviksi puutteet luokiteltiin 30 %:ssa pitopaikoista.

Kaavio 5. Lampaat ja vuohet; valvonnan havaintojen jakautuminen 2016-2021, % valvotuista pitopaikoista. (*Raportointitapaa muutettu)

Kaavio 6. Lampaat ja vuohet; valvonnan pitopaikkakohtaisten havaintojen jakautuminen tilatunnuksellisilla ja asiakastunnuksellisilla toimijoilla, % valvotuista pitopaikoista 2021

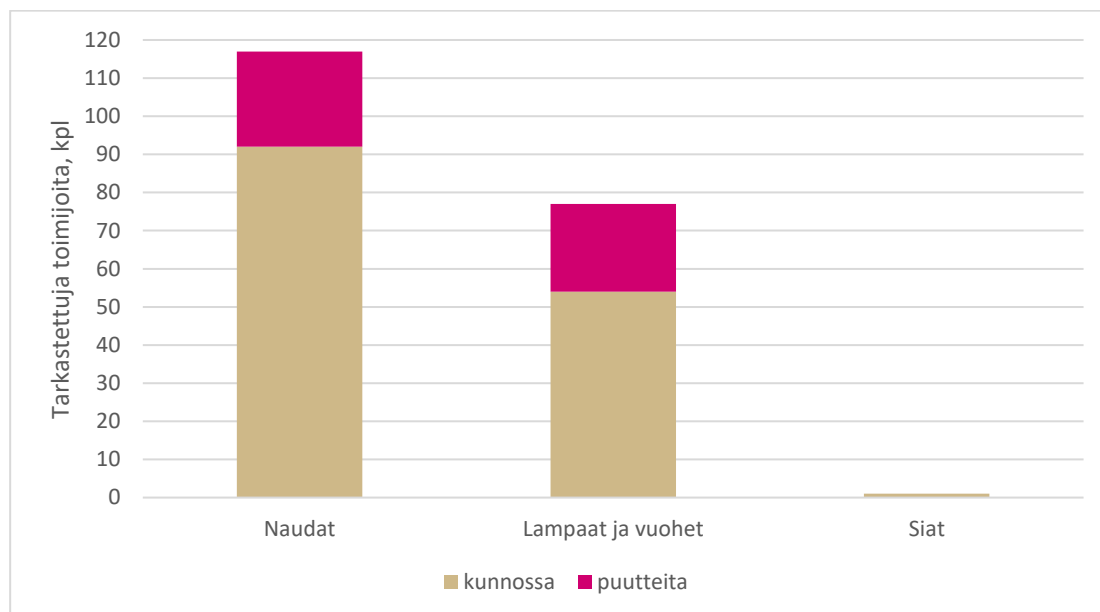

3.3 Jälkitarkastusten tulokset

Valvonnoissa todettujen puutteiden korjaaminen varmistetaan jälkitarkastuksin. Mikäli perustarkastuksella on todettu sellaisia puutteita, jotka vaarantavat eläinten tunnistettavuuden ja/ tai jäljitettävyyden, suoritetaan jälkitarkastus pääsääntöisesti aina, ellei puutteita ole voitu todeta muutoin korjatuiksi ennen jälkitarkastuksen määräämistä. Vuoden 2021 kaikista suoritetuista 745 toimijan valvonnoista kolmannes johti jälkitarkastuksiin. Yhteensä 251 jälkitarkastuksesta 150 määrättiin nautatiloille, 100 lammas- tai vuohitiloille ja 1 sikatilalle.

6.4.2022 mennessä valmiiksi suoritetuista 195 toimijan jälkitarkastuksessa todettiin, että yhteensä 75 % oli korjannut epäkohdat kokonaan. 25 %:lla tiloista todettiin jälkitarkastuksella yhä puutteita. Eläinlajikohtaiset tulosjakaumat on esitetty kaaviossa 7.

Kaavio 7: Jälkitarkastusten tulosten jakauma eläinlajeittain

3.4 Täydentävät ehdot

Eläinten merkinnässä ja rekisteröinnissä havaituista säännöstenvastaisuuksista aiheutuu viljelijätukien hakijoille tukiseuraamuksia täydentävien ehtojen kautta. Tavanomaiset seuraamukset on jaoteltu prosenttiluokittain; 0 % eli niin kutsuttu 'varhainen varoitus', 1 %, 3 % ja 5 %. Täydentävien ehtojen noudattaminen on EU:n kokonaan rahoittamien suorien tukien (perustuki, viherryttämistuki, peltokasvipalkkio, nuoren viljelijän tuki, nautapalkkio, lypsylehmäpalkkio, lammas- ja vuohipalkkio), EU:n osarahoittamien tukien (ympäristökorvaus, luonnonmukaisen tuotannon korvaus, luonnonhaittakorvaus ja eläinten hyvinvointikorvaus) sekä pohjoisten hehtaaritukien vaatimuksena. Täydentävien ehtojen seuraamusta

arvioitaessa otetaan huomioon tilalla tehdyssä valvonnassa havaittujen laiminlyöntien laajuus, vakavuus ja kesto sekä toistuvuus ja tahallisuus.

Merkinnän ja rekisteröinnin valvontojen perusteella ns. tavanomaisia täydentävien ehtojen tukiseuraamuksia aiheutui yhteensä 98 tilalle, eli 24 %:lle otantatiloista (Taulukko 4). Tämä on reilusti enemmän kuin vuonna 2020, jolloin vastaavia seuraamuksia eläinten merkinnän ja rekisteröinnin laiminlyönneistä aiheutui 13 prosentille otantatiloista. Varhainen varoitus (0 %) annettiin 33 tilalle.

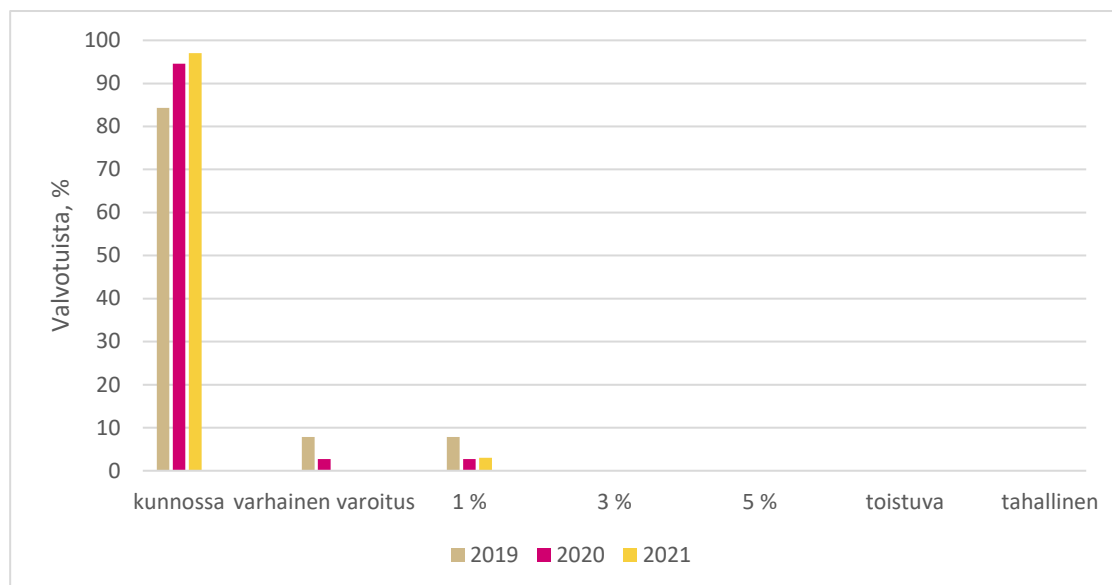
Taulukko 3. Eläinten merkinnän ja rekisteröinnin täydentävien ehtojen tavanomaiset seuraamukset vuonna 2021, otantatilat

	Laiminlyönti 0 % (varhainen varoitus)		Laiminlyönti 1 %		Laiminlyönti 3 %		Laiminlyönti 5 %		yht. lkm
	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	
Naudat	28	9 %	23	7 %	27	8 %	33	10 %	111
Siat	0	0 %	1	3 %	0	0 %	0	0 %	1
Lampaat ja vuohet	5	10 %	0	0 %	4	8 %	10	19 %	19
Yhteensä	33	8 %	24	6 %	31	8 %	43	11 %	131

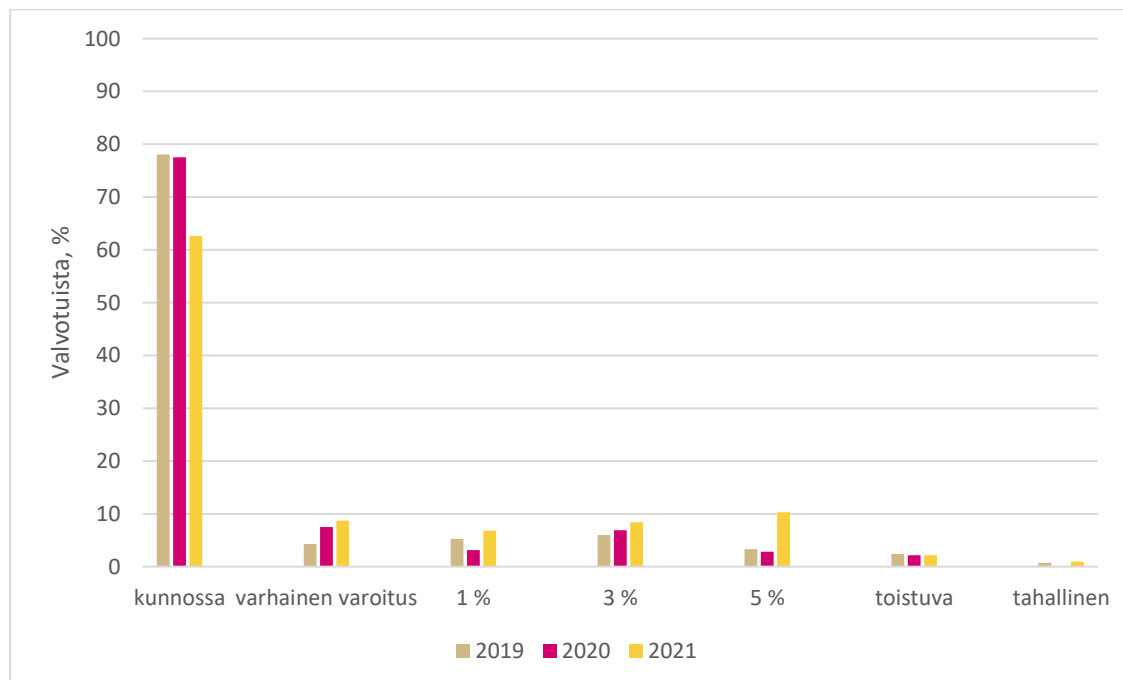
Eläinten merkinnän ja rekisteröinnin täydentävien ehtojen otantavalvonnassa tavanomaisia 5 %:n tukiseuraamukseen johtaneita laiminlyöntejä todettiin 33 %:lla tiloista, joilla todettiin laiminlyöntejä, ja 10,5 %:lla kaikista valvotuista tiloista. Osuudet olivat selvästi suuremmat kuin edellisenä vuonna. Lisäksi toistuvia lainsäädännön noudattamatta jättämisistä todettiin 2 %:lla (9 kpl) kaikista valvotuista otantatiloista. Niiden osuus on hieman pienempi kuin kahtena edellisenä vuonna. Toistuvuudesta on kyse silloin, kun sama laiminlyönti havaitaan tilalla toistamiseen kolmen kalenterivuoden ajanjaksolla. Tilat, joilla on todettu laiminlyöntejä aiemmin, joutuvat myös suuremmalla todennäköisyydellä uudelleen otantavalvontoihin, joissa toiminnan säädöstenmukaisuus tulee uudelleen arvioitavaksi. Samalla tilalla toistuvasti todetut samat laiminlyönnit aiheuttavat täydentävien ehtojen korotettuja seuraamuksia.

Vaikka niin sanottu 'varhainen varoitus' ei aiheutakaan tilalle kyseisenä vuonna maksettaviin viljelijätukiin kohdistuvia rahallisia seuraamuksia, aiheuttaa se kolmen vuoden seuraamusuhka-ajan, jona aikana uudelleen todettu sama laiminlyönti aiheuttaa seuraamuksen sekä kyseiseen valvontavuoteen että takautuvasti siihen vuoteen, jona laiminlyönti todettiin edellisen kerran. Valvonnassa olleiden tilojen kannattaa siis panostaa havaittujen puutteiden korjaamiseen ja puutteiden syntyminen ennaltaehkäisyyn.

Eläinlajikohtaiset erot laiminlyöntitapausten määrässä ja laiminlyönneistä määräytyissä seuraamuksissa ovat selkeitä. Otannalla valvotuista sikatiloista reilusti yli 90 % sai täydentävien ehtojen valvonnan tuloksen 'kunnossa'. Laiminlyönneistä aiheutui yhdelle tilalle yhden prosentin seuraamus (kaavio 8).

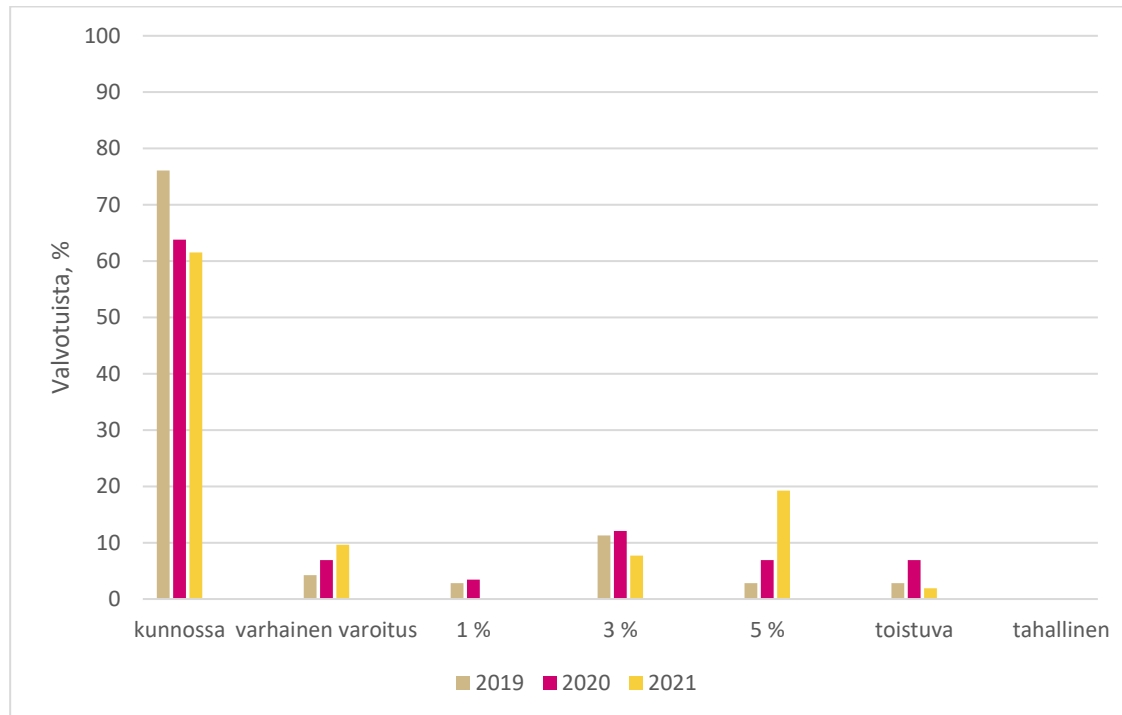
Kaavio 8. Siat; täydentävien ehtojen valvonta otantatiloilla

Nautatiloilla otantavalvonnoissa havaittujen laiminlyöntien johdosta määrätyt täydentävien ehtojen tavanomaiset tukiseuraamukset jakaantuivat laajemmin (kaavio 9). Kaikkien tavanomaisten seuraamusten suhteellinen osuus kasvoi edelliseen vuoteen verrattuna, merkittävimmin 5 %:n seuraamusten määrä, joka yli kolminkertaistui. Toistuvia laiminlyöntejä havaittiin kahdeksalla otantatilalla, joista yhtä tapausta lukuun ottamatta kyseessä oli ensimmäinen toistuvuus. Tahalliseksi laiminlyönnit todettiin kolmella tilalla, joiden osalta seuraamukset vaihtelivat 20 ja 50 prosentin välillä.

Kaavio 9. Naudat; täydentävien ehtojen valvonta otantatiloilla

Lampailla ja vuohilla 5 %:n seuraamus oli yleisin annettu seuraamus; niiden suhteellinen osuus oli lähes kolminkertainen edelliseen vuoteen verrattuna (kaavio 10). Niiden tilojen osuus, joiden täydentävien ehtojen valvonnan tulos oli kunnossa, oli hieman edellisvuotta pienempi. Toistuvia laiminlyöntejä havaittiin yhdellä tilalla ja kyseessä oli ensimmäinen toistuvuus.

Kaavio 10. Lampaat ja vuohet; täydentävien ehtojen valvonta otantatiloilla

Laajennusvalvontojen, eli muiden valvontojen tai havaintojen kautta täydentävien ehtojen laiminlyöntejä todettiin lisäksi 100 tilalla (nautatiloja 73, sikatiloja 2 sekä lammask- ja vuohitiloja 25). Laajennuksia oli jonkin verran edellisvuotta enemmän. Täydentävien ehtojen tavanomaisia sanktioseuraamuksia laajennusvalvonnoissa määrättiin yhteensä 72 tilalle, joista vajaat 42 % (30 tilaa) sai viiden prosentin seuraamuksen. Kolmen prosentin seuraamuksen sai reilut 47 % (34 tilaa), ja yhden prosentin seuraamuksen noin joka kymmenes (8 tilaa) kaikista tavanomaisen sanktioseuraamuksen saaneista. Laajennusvalvonnoista määräytyistä seuraamuksista siis enin osa kuului 3 %:n luokkaan, samaan tapaan kuin edellisenäkin vuonna. Toistuviksi laiminlyönnit todettiin laajennusvalvonnoissa seitsemällä nautatilalla, neljällä lammask-vuohitilalla ja kahdella sikatilalla. Tahalliseksi eläinten merkinnän ja rekisteröinnin vaatimusten laiminlyönnit todettiin edellä mainituissa valvonnoissa viidellä nautatilalla ja yhdellä lammask-vuohitilalla.

Valvonnoissa tarkastetaan valvontahetken vallitsevan tilanteen lisäksi myös aiemmin kyseisen vuoden aikana rekisteriin tehtyjen ilmoitusten ilmoitusaikojen noudattaminen. Valvontavuoden aikana ennen tarkastuskäyntiä rekisteriin tehdyissä lammask- ja vuohieläinten ilmoituksissa havaittiin täydentävien ehtojen laiminlyöntejä eli ilmoitusviiveitä 25 %:lla otannalla valvotuista ja 56 %:lla täydentäviin ehtoihin laajennetuista lammask- ja vuohitilojen valvonnoista. Pelkästään ilmoitusviiveistä määrättiin vähintään varhainen varoitus 15 %:lle niistä otantavalvotuista ja 4 %:lle niistä laajennustapauksista, joille määrättiin täydentävien ehtojen seuraamuksia.

Nautojen otantavalvonnassa täydentävien ehtojen laiminlyöntejä rekisteri-ilmoitusaikojen noudattamisessa havaittiin 15 %:lla tiloista. Laajennusvalvonnoissa vastaava osuus oli selvästi suurempi eli 40 prosenttia. Nautavalvonnoissa pelkät ilmoitusviiveet johtivat vähintään varhaiseen varoitukseen 19 %:lla niistä otantavalvotuista ja 10 %:lla niistä laajennustapauksista, joille määrättiin täydentävien ehtojen seuraamuksia.

Todetuista säännöstenvastaisuuksista suurimman riskin eläinten jäljitettävyydelle ja sitä kautta elintarviketurvallisudelle aiheuttivat pahimmat yksittäistapaukset, joissa eläinten merkintään ja rekisteröintiin liittyvät lakisääteiset vaatimukset oli jätetty noudattamatta. Aluehallintovirastojen raportoinnin mukaan vakavat ongelmat rekisteröinnissä ja merkinnässä liittyivät usein tilanteisiin, joissa eläintenpito ei muutoinkaan ole ollut säädösten mukaista. Nämä tilat ovat tulleet rekisteröinnin ja merkinnän valvontaan usein eläinsuojeluvalvonnassa havaittujen puutteiden takia. Tämän perusteella rekisteröinnin ja merkinnän valvonta sekä eläinsuojeluvalvonta selvästi tukevat toisiaan.

Eläinten merkinnän ja rekisteröinnin rikkomushavaintojen suhteellisen korkean määrän selittää varmasti osaltaan erittäin tarkka lainsäädäntö, sekä ennen kaikkea tehokas riskiperusteinen valvontaotanta. 75-80 % otantavalvontaan valituista kohteista poimitaan riskiperusteisesti. Valvonnan tulokset eivät siis anna täysin realistista eläinlajikohtaista kuvaa vallitsevasta säädösten noudattamisen kokonaistilanteesta, vaan pääsääntöisesti riskiperusteisen otantavalvonnan kautta tehdyistä havainnoista. Eläinten merkinnän ja rekisteröinnin lainsäädännön valvonnassa ei käytännössä ole varsinaista tulkinnan varaa; pienetkin puutteet ja rikkeet kirjataan ylös ja niihin puututaan. Näin myös osaltaan ennaltaehkäistään vakavampien puutteiden syntymistä.

4 AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE

Laadunvalvonta on sisäinen valvontatoimi, jolla varmistetaan, että muille viranomaisille siirretyt valvontatehtävät on suoritettu hyväksyttävästi ja yhtenäisesti koko maan alueella. Ruokavirasto suorittaa eläinten merkinnän ja rekisteröinnin paikan päällä tehtäviä täydentävien ehtojen laadunvalvontoja tiloille. Vuonna 2021 laadunvalvontoja tehtiin uusintakäynteinä kahdeksalle tilalle, joista kuusi oli nautatiloja, yksi lammastila ja yksi sikatila. Keskeisimmät havainnot liittyivät yksilöeläinten korvamerkintöjen tarkastamiseen.

Vuodelle 2021 suunnitellut yhdistetyt eläinsuojeluvalvonnan ja eläinten tunnistamisvalvonnan arviointi- ja ohjauskäynnit teurastamoihin jäivät vallitsevan koronatilanteen takia tekemättä, sillä epidemiatilanteessa vältetään ulkopuolisten käyntejä teurastamoissa.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten (ELY) vuoden 2021 valvontaraporteista käy ilmi, että ELY-keskukset kokivat eläinten merkinnän ja rekisteröinnin valvonnalle asetettujen tavoitteiden toteutuneen suunnitellusti. ELY-keskukset kokivat myös pääsääntöisesti Ruokaviraston ohjauksen riittäväksi sekä koordinaation ja yhteistyön toimivaltaisten viranomaisten välillä valtaosin mutkattomaksi ja toimivaksi; yhteyttä pidetään matalalla kynnyksellä. Tukisovelluksen osana toimiva eläinvalvontasovellus otettiin vuoden aikana käyttöön myös eläinten merkitsemisen ja rekisteröinnin valvonnassa. Sovellus toimi ELY-keskusten tarkastajien suorittamien yksilöeläinten valvontojen tietojen ja niihin liittyvien

läänneläinkääreiden tekemien johtopäätösten ja täydentävien ehtojen arvioehdotusten tallennuspaikkana. Sovelluksen toiminnassa ilmeni vuoden aikana paljon ongelmia, jotka aika ajoin estivät sovelluksen käytön kokonaan ja siten vaikeutti valvontojen suorittamista ja aikatauluissa pysymistä. Toisaalta sovelluksen käyttöönottoa kiitettiin siitä, että se mahdollistaa yksien havaintokirjausten hyödyntämisen sekä eläinten merkitsemisen ja rekisteröinnin, että eläintukien valvonnan tarpeisiin.

Suurimmiksi syiksi valvonnassa todetuille puutteille ELY-keskukset nimesivät toimijoiden tiedon ja osaamisen puutteen. Monissa vastauksissa korostui myös kasvava huoli tuotantotilojen heikosta kannattavuustilanteesta ja viljelijöiden uupumisesta, jotka johtavat entistä useammin myös eläinten merkitsemis- ja rekisteröintivaatimusten laiminlyönteihin. Huoli on merkittävä, sillä pahimmillaan toimijoiden jaksamiseen liittyvät ongelmat voivat johtaa elintarviketurvallisuuden vaarantumiseen. Muutamissa vastauksissa kaivattiin myös viranomaisten käyttöön tehokkaita ja oikeasuhteisia seuraamuksia sekä riittäviä keinoja ja resursseja vaatimusten täytäntöönpanemiseksi.

Toimijoilta saatuina palautteina ja kehittämisehdotuksina ELY-keskukset raportoivat korvamerkkien laatu- ja kiinnittämisongelmista sekä halusta saada merkintätavaksi käyttöön myös nautaeläimille ihon alle sijoitettava tunnistinvaihtoehto. Samojen tilojen joutuminen otantavalvontaan useina peräkkäisinä vuosina sekä eläinten merkintä- ja rekisteröintijärjestelmään kytköksissä olevien viljelijätukien tiukat ja monimutkaiset ehdot on myös nostettu kommentteissa esiin.

5 ENNALTAEHKÄISEVÄT JA KORJAAVAT TOIMENPITEET

5.1 Toimijoiden säädöstentuntemuksen varmistaminen

Kaikille nauta-, sika-, sekä lammas- ja vuohieläintenpitäjille on laadittu omat eläinlajikohtaiset merkitsemisen ja rekisteröinnin oppaat. Tarpeen mukaan päivitettävissä oppaissa on kunkin eläinlajin osalta esitetty merkinnän ja rekisteröinnin vaatimukset, joita kyseisen eläinlajin pitäjän tulee noudattaa. Lisäksi oppaissa on mm. tietoa korvamerkkien tilaamisesta ja kiinnittämisestä. Eläinlajikohtaiset oppaat löytyvät Ruokaviraston internetsivuilta www.ruokavirasto.fi > viljelijät > eläintenpito > merkintä ja rekisteröinti.

Eläinten merkitsemisen ja rekisteröinnin täydentävien ehtojen vaatimuksista eläintenpitäjät saavat tietoa Ruokaviraston täydentävien ehtojen oppaasta ja muistilistasta, jotka on julkaistu www.ruokavirasto.fi > viljelijät > tukihaun oppaat, ehdot ja ohjeet. Eläintenpitäjillä on lisäksi mahdollisuus saada maksullista ja tuettua neuvontaa täydentävistä ehdoista tilaneuvontajärjestelmän ”Neuvo 2020” kautta. Vuonna 2021 eläinten merkinnän ja rekisteröinnin neuvontaa annettiin 207 tilalle. Neuvontapalveluiden käyttäjien määrä oli vähentynyt 17 tilalla edelliseen vuoteen verrattuna.

Niille nautatiloille, joilla on nautarekisterin tietojen mukaan nautoja, lähetetään ajankohtaistiedotteet ja rekisteriotteet kaksi kertaa vuodessa sekä pyydettyessä myös nautaeläinluettelo. Lammas- ja vuohitiloille lähetetään eläinluettelot ja ajankohtaistiedotteet

kerran vuodessa. Kirje lähetetään kaikille eläintenpitäjille, joilla on tai on ollut lampaita tai vuohia viimeisen vuoden aikana. Sikatiloille vastaava postitus tehdään myös kerran vuodessa, ja kohderyhmänä ovat kaikki tilat, joilla on sikarekisterissä tapahtumailmoituksia kyseisenä vuonna. Kirjeeseen on koottu eri viranomaisstahojen tiedotteita liittyen eläinten pitoon. Tällöin samaan tiedotteeseen saadaan koottua ajankohtaista asiaa myös esim. eläinlääkinnän, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä viljelijätukihallinnon näkökulmasta. Tällainen tiedotus on hyvin kattava tapa tavoittaa kaikki eläintenpitäjät ja tarjota monipuolista, kyseiseen eläinlajiin ja eläintenpitoon liittyvää tietoa. Mikäli esimerkiksi valvonnoissa havaitaan yleisesti jotakin tiettyä laiminlyöntiä, pyritään asia ottamaan esille ajankohtaistiedotteissa ja muistuttamaan eläintenpitäjiä säädösten vaatimuksista.

Kirjallisten oppaiden ja ohjeiden lisäksi toimijoiden säädöstuntemusta parannetaan ja vahvistetaan useiden sidosryhmätapaamisten avulla. Tilaisuuksissa käsitellään muun muassa eläinten merkinnän ja rekisteröinnin lakisääteisiä vaatimuksia, jaetaan ajankohtaistietoa ja käydään läpi loppukäyttäjien kehitystoiveita eläinrekistereihin ja niiden toiminnallisuuksiin liittyen.

Hevosten merkintään ja rekisteröintiin liittyvistä asioista tiedotetaan pääasiassa Ruokaviraston internetsivuilla www.ruokavirasto.fi > viljelijät > eläintenpito > eläinten merkintä ja rekisteröinti > hevoseläimet. Lisäksi ajankohtaisia asioita hevosten tunnistamiseen, hyvinvointiin, lääkitsemiseen ja jalostustoimintaan liittyen käydään läpi vuosittain pidettävissä sidosryhmäpalaverissa hevosalan toimijoiden kanssa, jotka vievät tietoutta eteenpäin omille jäsenilleen. Hevosten tunnistamiseen liittyvä lainsäädäntö muuttui keväällä 2021, kun EU:n eläinterveysäännösten soveltaminen alkoi kaikissa jäsenvaltioissa. Hevosten tunnistamiseen ja pitopaikkojen rekisteröintiin ja kirjanpitoon liittyviä uusia vaatimuksia nostettiin vuoden aikana aktiivisesti esille eri medioissa.

Hevosten tunnistusasiakirjojen myöntämiseen ja hallinnointiin liittyvät tehtävät siirtyivät eläinterveysäännösten myötä Ruokaviraston vastuulle. Ruokavirasto valtuutti hevosten tunnistus- ja rekisteröintijärjestelmän käytännön toteutukseen kolme hevosrotujen kantakirjoja ylläpitävää jalostusjärjestöä. Valtuutettujen toimijoiden työn helpottamiseksi ja yhtenäistämiseksi Ruokavirasto laati kirjalliset ohjeet hevoseläimen tunnistusasiakirjan myöntämisestä ja muista tunnistus- ja rekisteröintijärjestelmän tehtävistä, sekä hallinnon yleislainsäädännön soveltamisesta hevosten tunnistukseen liittyvissä tehtävissä. Muuttuneen lainsäädännön vaatimukset päivitettiin myös teurastamoille ja teurastamojen tarkastuseläinlääkäreille suunnattuun Ruokaviraston ohjeeseen teurastettavan hevoseläimen tunnistusasiakirjan tarkastamisesta ja muista tunnistimien ja tunnistusasiakirjojen osalta toteutettavista toimenpiteistä hevoseläimen teurastuksen yhteydessä.

5.2 Toimijoille annetut seuraamukset ja puutteiden korjaavien toimenpiteiden varmistaminen

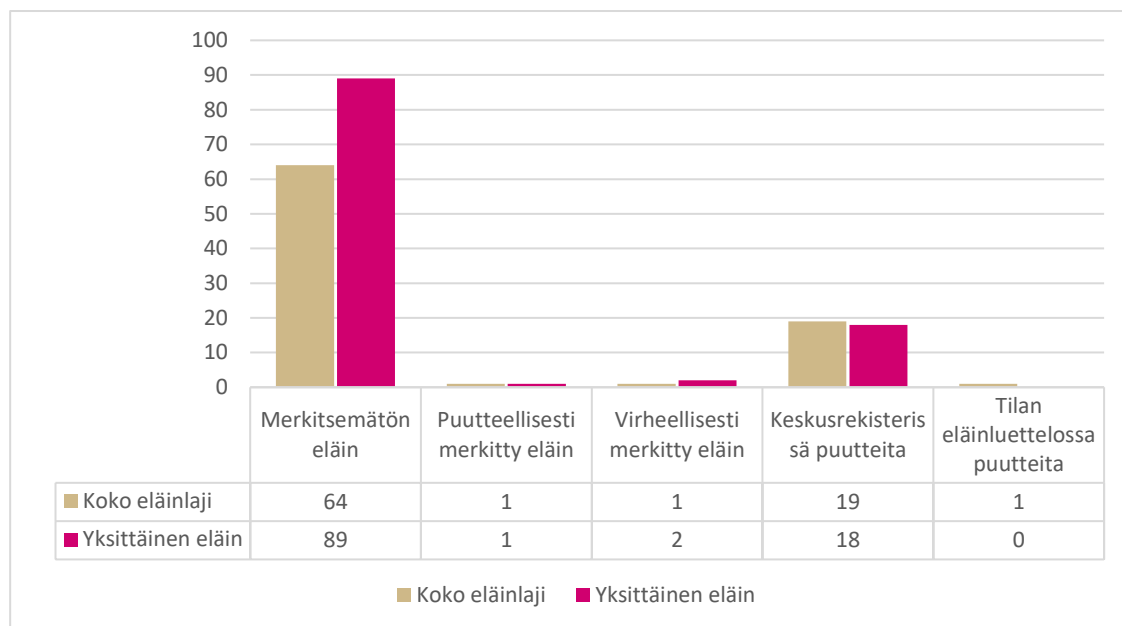
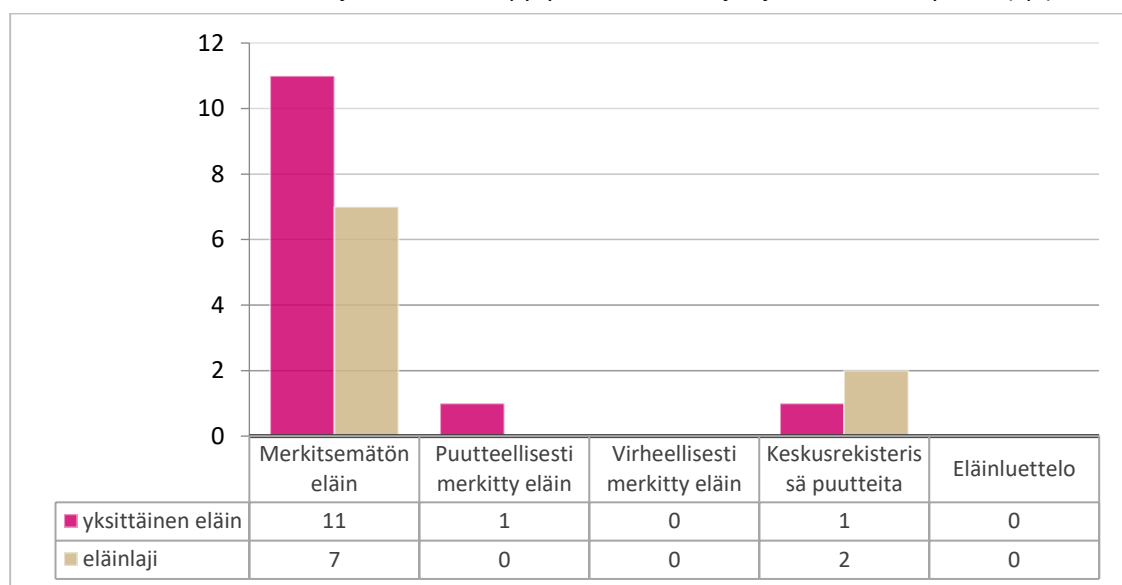
Jos tarkastuksessa havaitaan eläinten merkitsemis- ja rekisteröintisäädösten noudattamisen laiminlyöntejä, viranomaisen ryhtyy toimenpiteisiin, joilla varmistetaan, että toimija korjaa epäkohdat. Lievissä tapauksissa voidaan harkita kehotuksen antamista. Vuonna 2021 voimassa olleen lainsäädännön mukaisia eläintenpitäjälle määrättäviä hallinnollisia seuraamuksia olivat mm. määräys epäkohdan poistamiseksi ja eläinten siirtokielto. Määräystä ja kieltoa voitiin tehostaa uhkasakolla tai teettämishallalla. Lisäksi tunnistamaton nautaeläin voitiin määrätä aluehallintoviraston päätöksellä lopetettavaksi.

Niissä vuonna 2021 tehdyissä valvonnoissa, joissa tarkastuksen suoritti ELY-keskus, annettiin määräyksiä 75 toimijalle; nautoja koskien 53 kpl ja lammas- ja vuohieläimiä koskien 22 kpl. Yksilöeläinten valvonnoissa tarkastuskertomuksille kirjataan myös annetut kehotukset, mutta niiden tarkkoja määriä ei tällä hetkellä pystytä vielä raportoimaan Tukisovelluksen eläinvalvontaosiesta.

Niiden eläinten, joilla on valvonnassa havaittu merkinnässä ja/ tai rekisteröinnissä puutteita, siirtäminen tai luovuttaminen pitopaikasta voidaan kieltää. Kielto voi koskea yksittäisiä eläimiä tai kaikkia pitopaikan saman eläinlajin eläimiä. Siirtokielto on turvaamistoimenpide, jolla estetään sellaisen eläimen, jonka tunnistettavuudesta ja/ tai jäljitettävyydestä ei voida varmistua, pääsy elintarvikeketjuun tai aiheuttamaan riskiä eläintautien leviämisestä. Vuonna 2021 siirtokiellot olivat vielä kaksiportaisia; pitopaikassa tarkastuksen suorittanut valvontaviranomainen saattoi määrätä väliaikaisen siirtokiellon, joka oli voimassa, kunnes aluehallintovirasto antoi asiassa lopullisen ratkaisun.

ELY-keskusten asettamia väliaikaisia siirtokieltoja annettiin vuoden aikana yhteensä 196 (kaavio 11), joista 68 % koski nautaeläimiä, 31 % lammas- ja vuohieläimiä ja 1 % sikaeläimiä. Annetuista siirtokielloista valtaosa eli 153 oli eläinten tunnistettavuuteen liittyviä, merkitsemättömien eläinten vuoksi annettuja siirtokieltoja. Näistä hieman yli puolet koski pitopaikan kaikkia eläinlajin eläimiä. Väliaikaisia siirtokieltoja annettiin myös 37 kappaletta keskusrekisterissä olleiden puutteiden takia, minkä lisäksi annettiin yksittäisiä siirtokieltoja puutteellisesti tai virheellisesti merkittyjen eläinten takia tai tilan eläinluettelossa ilmenneiden puutteiden vuoksi.

Aluehallintovirastojen asettamia eläinten pysyviä siirtokieltoja annettiin vuoden aikana yhteensä 22 kertaa (Kaavio 12). Näistä lähes kaikki eli 19 oli eläinten tunnistettavuuteen liittyviä; yksittäistä eläintä koskevia oli 13 kpl ja koko pitopaikkaa tai tilaa koskevia oli 7 kpl. Keskusrekisterissä ilmenneiden puutteiden takia annettiin kaksi koko pitopaikkaa ja yksi yksittäistä eläintä koskeva siirtokielto.

Kaavio 11. ELY-keskusten asettamien väliaikaisten siirtokieltojen jakautuminen syittäin (kpl).**Kaavio 12.** Aluehallintovirastojen asettamien pysyvien siirtokieltojen jakautuminen syittäin (kpl).

Verrattaessa tarkastuksissa todettuja vakavien puutteiden ja määrättyjen siirtokieltojen kappalemääriä, toimijoille on annettu puutteiden korjaamiseksi määräyksiä melko vähän. Eroa selittää muun muassa valvonnan luonne, jossa kirjataan ylös kaikki havaitut epäkohdat, vaikka niitä korjattaisiinkin heti tarkastuskäynnin aikana. Yksittäisten tapausten lähempi tarkastelu osoittaa myös, että määräysten sijaan on annettu myös kehotuksia ja osin määrätty edelleen pelkkä eläinten siirtokielto ilman tarkempaa dokumentoitua velvoitetta korjata havaitut puutteet. Valvontatietojen käsittely tietojärjestelmissä ohjaa kuitenkin prosessia niin, että erityisesti vakaviksi luokiteltavien puutteiden korjaaminen varmistetaan aina tehokkaasti jälkitarkastuksin. Toimijoille annettujen selkeiden kehotusten ja määräysten on havaittu tehostavan ja nopeuttavan korjaavien toimien suorittamista ja siten parantavan valvonnan vaikuttavuutta.

5.3 Valvontajärjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet

Eläinlääkintähuollon valtakunnallisessa ohjelmassa (EHO) asetetaan valvonnalle painopistealueita, jotka kuntien ja Aluehallintovirastojen tulee sisällyttää omiin vuosittaisiin valvontasuunnitelmiinsa. Vuodelle 2021 ei asetettu erityistä merkinnän ja rekisteröinnin valvontaan liittyvää kansallista painopistettä. Etelä-Suomen aluehallintovirasto sen sijaan toteutti omana alueellisena valvonnan painopisteenä eläinrekisterien ja eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisterin ajan tasalle työstämisen erityisesti hevostallien, harrastesikaloiden ja munintakanaloiden osalta.

ELY- keskusten tarkastajia koulutettiin eläinvalvontapäivillä, jotka järjestettiin keväällä ja syksyllä. Koulutuspäivät järjestettiin koronatilanteen vuoksi etäyhteyksin. Vuosittaisilla koulutuspäivillä luodaan perinteisesti katsaus menneeseen vuoteen sekä ohjeistetaan tuleviin valvontoihin. Vuoden aikana pidettiin myös muutamia lyhyempiä ajankohtaiskokouksia yhdessä ELY- keskusten eläinvalvontavastaavien sekä Ruokaviraston Elintarvikeketjulinjan ja Maaseutulinjan kanssa, tarkoituksena sekä jakaa kulloinkin ajankohtaista tietoa että yhtenäistää valvonnan käytäntöjä koko maan osalta. Lisäksi järjestettiin kokouksia täydentävien ehtojen osalta läänineläinlääkärien kanssa Elintarvikeketjulinjan yhteisissä tilaisuuksissa sekä koulutusta valvonnan pakkokeinoista ELY-keskusten tarkastajille. Tavoitteena valtakunnallisissa koulutuksissa on taata mahdollisimman yhdenmukaiset valvontakäytännöt koko maassa kaikilla alueilla. Läänineläinlääkäreitä koulutettiin myös hevosten tunnistamisen valvonnasta Aluehallintovirastojen ja Ruokaviraston välisillä eläinten hyvinvoinnin ja tunnistamisen neuvottelupäivillä. Lisäksi Ruokavirasto ohjasi teurastamojen tarkastuseläinlääkäreitä hevospassin ja sen merkintöjen tarkastamisesta teurastamoissa. Uuden eläinvalvontasovelluksen käytöstä järjestettiin myös useita eri aihealueisiin painottuvia koulutuksia sovelluksen käyttäjille eli ELY-keskusten tarkastajille ja läänineläinlääkäreille.

Taulukko 4. Viranomaisille ja toimijoille annettu ohjeistus

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Ohjeet toimijoille									
- päivitettyt, kpl	3	2	1	1	1	2	1	0	2
- uudet, kpl	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Ohjeet viranomaisille									
- päivitettyt, kpl	3	3	3	3	3	3	3	3	2
- uudet, kpl	0	0	0	0	0	1	0	1	0

6 VALVONNAN RESURSSIT

ELY- keskuksissa eläinten merkinnän ja rekisteröinnin valvontaan käytettiin vuonna 2021 yhteensä 9,8 henkilötyövuotta, joka on 2,8 enemmän kuin edellisvuonna. Aluehallintovirastoista vastaavia lukuja ei ole saatavilla. Eläinten merkinnän ja rekisteröinnin valvonnan johtopäätöksiä sekä täydentävien ehtojen arvioehdotuksia teki aluehallintovirastoissa noin 10 henkilöä ympäri Suomen. Tila- ja yksikkökokojen kasvu aiheuttaa työmäärän lisäystä koko työkettjussa, niin valvonnan valmistelussa, tilakäynnillä kuin havaintojen tallennuksessa.

7 MUUTOKSET SEURAAVIEN VUOSIEN VALVONTAAN

Eläinvalvontoja ja täydentävien ehtojen valvontoja ohjaavat tahot Ruokavirastossa ovat edelleen jatkaneet yhdessä eläinten merkinnän ja rekisteröinnin sekä eläintukien valvontojen toiminnallisten tarpeiden määrittelyä uuteen eläinvalvontasovellukseen, joka on osa maataloushallinnon Tukisovellusta. Vuodesta 2022 alkaen eläintukien ja ID-valvontojen otantavalvottavien lajien valvontahavaintoja tallennetaan kunkin valvontakäynnin osalta vain kertaalleen samaan yhteiseen tietojärjestelmään ja ID-valvontasovellus jää selauskäyttöön. Sikojen valvontahavainnot, johtopäätökset ja täydentävien ehtojen arvioehdotukset tallennettiin vielä vuoden 2021 ajan vanhaan ID-valvontasovellukseen, josta vain lopullinen täydentävien ehtojen arvioehdotus siirrettiin rajapinnan kautta uuteen täydentävien ehtojen sovellukseen. Myös siirtokieltojen tietojärjestelmää uudistettiin niin, että Eliten käytöstä voidaan luopua siirtorajoitusten tallennuksessa kokonaan. Korvaava osio on osa ELTE-tietojärjestelmää.

Eläinten merkintää ja rekisteröintiä koskeva kansallinen lainsäädäntö uudistui vuoden 2022 alussa. Uudistus on merkittävä työ koko valvontaviranomaiskettjulle. Uuden lainsäädännön muutosten toimeenpanossa tullaan valvonnassa panostamaan entistä enemmän korjaavien toimenpiteiden tehokkaaseen varmistamiseen ja hallinnollisten pakkokeinojen tarpeenmukaiseen, laaja-alaiseen soveltamiseen. Pakkokeinoille on suunnitteilla lisäksi oma sovellusosio, jolloin myös toimivaltaisten paikallisviranomaisten käyttöön saadaan toimiva työkalu. Myös viljelijätukijärjestelmien ulkopuolella olevien eläintenpitäjien merkinnän ja rekisteröinnin valvontaa ja valvonnan ohjausta tehostetaan edelleen, jotta laiminlyönnit saadaan kuntoon ja eläinten jäljitettävyyys näin varmistettua. Eläinten merkinnän ja rekisteröinnin valvonta täydentävien ehtojen valvontana on merkittävä kannustin säädösten noudattamiseen niillä kotieläintiloilla, jotka ovat maataloustukijärjestelmän piirissä. Eläinten merkitsemisen ja rekisteröinnin vaatimukset eivät kuitenkaan ole vuodesta 2023 lähtien enää mukana viljelijätukijärjestelmän uudessa täydentäviä ehtoja vastaavassa ehdollisuudessa. Tukijärjestelmän ulkopuolella toimivilla eläintenpitäjillä ei myöskään ole vastaavatyypistä kannustinta. Näistä syistä koko pakkokeinovalikoiman tehokkaaseen hyödyntämiseen on panostettava edelleen.

Kansallisen lainsäädännön uudistus muuttaa myös kauan valvonnassa käytössä ollutta ELY-keskusten ja Aluehallintovirastojen työnjakoa. Vuodesta 2022 alkaen ELY-keskukset hoitavat pääsääntöisesti itse kaikki tekemiensä valvontojen käsittelyvaiheet tarkastuskäynnistä

tarvittaviin hallinnollisiin seuraamuksiin, täydentävien ehtojen arvioehdotusten laadintaan ja mahdolliseen jälkivalvontaan saakka. Uudistuksen odotetaan tehostavan ja lisäävän otantavalvonnan ulkopuolista valvontaa myös muiden valvontaviranomaisten kuin ELY-keskusten suorittamana. Tehostamistarvetta on myös muiden merkintä- ja rekisteröintijärjestelmän osa-alueiden ja muiden kuin otantavalvottavien eläinlajien (nauta-, lammas-, vuohi- ja sikaeläimet) valvonnassa.

Valvontaviranomaisten kentältä raportoimat ongelmat ammattimaisten toimijoiden eri syistä johtuvasta uupumisesta ja sitä kautta tapahtuvasta herpaantumisesta eläinten merkintä- ja rekisteröintisäädösten noudattamisessa, on huolestuttava ja alati kasvava ilmiö. Ongelma on monen tekijän summa ja se vaatii tehokasta vuoropuhelua ja yhteistyötä yli sektorirajojen ja myös elinkeinoelämän panostusta erityisesti maataloustuottajien taloudellisen ahdingon helpottamiseksi.

Toisena valvonnassa havaittujen puutteiden juurisyyinä on korostunut toimijoiden tiedon ja osaamisen puute. Erityisesti säädösten uudistustilanteissa korostuu tarve toimijoiden kattavasta ja tehokkaasta tiedottamisesta koskien uusia ja muuttuneita vaatimuksia. Erityinen haaste on tavoittaa harrastelijatoimijat, joita on paljon erityisesti lammas- ja vuohieläinten pitäjissä.

Hevosten merkintää ja rekisteröintiä koskeva lainsäädäntö muuttui, kun eläinterveys säännösten ja sen nojalla annettujen asetusten soveltaminen alkoi keväällä 2021. Hevoseläinten pitopaikkojen rekisteröintiä koskevan vaatimuksen siirtymäaika päättyi jo vuoden 2020 lopussa. Pitopaikkojen rekisteröintiä ja hevosten tunnistuslainsäädännön vaatimusten noudattamista valvotaan pääasiassa hevosten eläinsuojeluvalvonnan yhteydessä. Seuraavien vuosien aikana toiminnan painopisteenä tulee olemaan uuden lainsäädännön toimeenpano ja ohjeistus.

Ruokaviraston eri yksiköiden ja osastojen kanssa tehtävää yhteistyötä pyritään edelleen lisäämään ja kehittämään. Valvontaohjeiden linjauksia ja tulkintoja yhtenäistetään niiltä osin kuin se lainsäädännön puitteissa on mahdollista. Lisäksi valvonnan koulutus- ja keskustelutilaisuuksia järjestetään yhdessä, tavoitteena mahdollisimman yhtenäiset valvonnan linjaukset koko maan tasolla. Valvontaviranomaisia kannustetaan myös keskinäiseen yhteydenpitoon ja yhteistyöhön.

Eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisterin sähköinen asiointi avattiin eläintenpitäjien käyttöön elokuussa 2021. Eläintenpitäjärekisterin avulla hallinnoidaan eläinten pitoon ja pitopaikkoihin liittyviä ilmoituksia. Järjestelmä sisältää myös haaskaruokintapaikkarekisterin, jolla hallinnoidaan luonnonvaraisena elävien eläinten haaskaruokintapaikkoja. Asiointisovellus helpottaa eläintenpitäjien ja eläintenpitäjiksi aikovien asiointia viranomaisten eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekistereihin, jolloin asiointi paikallisviranomaisen kanssa ei enää ole välttämätöntä. Koska ilmoittaminen rekistereihin on helpottunut, on oletettavaa, että muutos tulee myös parantamaan eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekistereiden tietojen ajantasaisuutta ja oikeellisuutta.